

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

Науковий семінар

**«Теоретичні та практичні аспекти функціональних особливостей
рефлексії»**

Автор: Матюха Галина Василівна

Мелітополь, 2021

Модуль 1. Тема: Сутність поняття «рефлексія» та її функції

Метою проведення наукового семінару «Теоретичні та практичні аспекти функціональних особливостей рефлексії» є розкрити поняття рефлексії та її функції, довести теоретичну значущість та визначити практичну цінність рефлексії для філологічних наук.

Цільова аудиторія: вчителі та викладачі іноземних мов закладів середньої і вищої освіти, магістри філологічних педагогічних спеціальностей.

План наукового семінару

Модуль 1

Сутність поняття «рефлексія» та її функції

1. Важливість рефлексії в будь-якій соціально-інформаційній взаємодії як необхідна умова ефективності її протікання.

2. Висвітлення особливостей рефлексії в сучасній науковій літературі.

Очікуваний результат: здатність розв'язувати актуальні теоретичні завдання та проблеми, пов'язані рефлексією в філологічних науках.

Компетентності:

Загальні компетентності:

1. Здатність свідомо визначати функціональні особливості рефлексії.
2. Здатність доводити теоретичну значущість рефлексії виходячи з поняття «рефлексія» та її особливостей.

Фахові компетентності:

1. Здатність застосовувати рефлексію згідно з вимогами філології, педагогіки, психології, вікової фізіології й валеології, а також відповідно до норм безпеки життєдіяльності.
2. Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної професійної діяльності з метою підвищення її ефективності засобами рефлексії.

Тези:

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що рефлексія (з англ. feedback) як науковий феномен є вкрай багатогранним явищем і привертає увагу багатьох науковців. Marzano, Pickering and Pollock (2001) називають рефлексію в числі дев'яти найбільш ефективних стратегій для підвищення якості оволодіння іншомовним спілкуванням. В результаті швидкого зростання наукового знання поняття рефлексії починає активно використовуватися в широкому спектрі наукового пошуку, в тому числі в науках про людину – педагогіці, соціології, біології. В останній час розробкою даної проблеми продовжує займатися велике коло як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, серед яких можна виділити роботи Г. М. Андрєєвої, А. А. Бодальова, К. Вердербера, Л. Джуелл, В. Н. Куніциної, О. В. Соловйової. Поряд з цим Б. Є. Стариченко, ґрунтуючись у своїх дослідженнях на роботи вітчизняних дослідників, зокрема Р. Ф. Абдеєва, В. П. Беспалько, А. А. Братко, Д. І. Дубровського, доводить необхідність рефлексії між тим, хто навчає та тим, хто навчається.

У найбільш розповсюдженому значенні рефлексія – це інформація, що поширюється від об'єкта впливу, сприймається носієм впливу і містить у собі характеристику результатів цього впливу. З кібернетики це поняття у психологію ввів А. Бодальов, який вважав, що рефлексія як одержання індивідом інформації про наслідки й результати власних дій є однією з необхідних умов взаємодії між людьми.

Так, розглядаючи основні теоретичні моделі та типи рефлексії, О. Д. Лук'яненко робить висновок про те, що від оптимального функціонування зворотного зв'язку багато в чому залежить успішність реалізації освітнього процесу.

Функція рефлексії є основною функцією контролю (особливо поточного), яка забезпечує керування процесом навчання іноземної мови. Рефлексія діє в двох напрямках: на викладача і на учня. Рефлексія, що діє у напрямку до викладача, несе йому інформацію про рівень успішності учнів.

Викладач аналізує цю інформацію на предмет наявності недоліків, проводить моніторинг відхилень у мовленнєвій діяльності учнів, виявляє ступінь відповідності обраної стратегії і тактики навчання реальним потребам.

Це дає можливість своєчасно оцінити методичну ситуацію і внести необхідні коригувальні зміни щодо добору прийомів, способів і методів навчання, відбору вправ, визначення режиму і тривалості їх виконання, послідовності організації усієї навчальної роботи з учнями. Рефлексія у напрямку до здобувачів дає їм інформацію про результат їх навчальної діяльності з оволодіння іншомовними навичками та вміннями. Така інформація дозволяє учням здійснювати самооцінку досягнень в оволодінні мовою і планувати свою подальшу навчальну діяльність.

Модуль 2. Тема: «Моделі рефлексії»

Метою проведення наукового семінару «Теоретичні та практичні аспекти функціональних особливостей рефлексії» є приділити особливу увагу аналізу та вибору найбільш ефективних шляхів вдосконалення професійних навичок викладачів за допомогою використання рефлексивних прийомів та методів.

Цільова аудиторія: вчителі та викладачі іноземних мов закладів середньої і вищої освіти, магістри філологічних педагогічних спеціальностей.

План наукового семінару

Модуль 2

Тема: «Моделі рефлексії»

1. Модель «Цикл ЕРА» (Jasper, M. (2013)).
2. «Що?» модель (Driscoll, J. (ed.) (2007)).
3. «Цикл навчання на основі досвіду» (Kolb, D. (1984)).
4. «Рефлексивний цикл» (Gibb G.(1998)).

Очікуваний результат: здатність розв'язувати актуальні теоретичні завдання та проблеми, пов'язані рефлексією в професійній діяльності, що передбачає оволодіння основними тенденціями сучасних методологічних

досліджень в галузі методики вивчення іноземних мов та втілення інноваційних технологій в іншомовний освітній процес закладів освіти.

Компетентності:

Загальні компетентності:

1. Здатність свідомо визначати цілі власного професійного й особистісного розвитку, організовувати власну діяльність, працювати автономно та в команді.
2. Здатність критично оцінювати й аналізувати власну освітню та професійну діяльність.
3. Здатність використовувати в професійній діяльності теоретичні знання моделей рефлексії.

Фахові компетентності:

1. Здатність реалізовувати сучасні підходи до організації та реалізації рефлексії згідно з вимогами філології, педагогіки, психології та інших суміжних наук.
2. Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної професійної діяльності з метою підвищення її ефективності.
3. Здатність прогнозування наслідків і результатів власної професійної діяльності, уміння і здатність до прийняття обґрунтованих рішень.

Тези:

Аналіз різних моделей рефлексії, безсумнівно, допоможе тим учителям, які не звикли бути рефлексивними, оскільки набагато легше зрозуміти, з чого починати процес. Почнемо з моделі «Цикл ЕРА», створеної М. Джаспер (Jasper, M. (2013)). Ця модель дуже проста і включає лише три етапи, такі як 1) досвід 2) рефлексія та 3) дія.

Спробувавши щось нове, ми починаємо міркувати про те, які результати ми отримали. Цей аналіз приводить нас до дії, яка, у свою чергу, призводить до належного результату в іншому досвіді, і цикл буде

продовжуватися. Отже, ми бачимо, що ця модель досить динамічна, і як будь-який інший динамічний процес може досягти певного прогресу.

Ще одна проста «Що?» модель, розроблена Дж. Дрісколлом (Driscoll, J. (ed.) (2007)) у середині 1990-х, привернула нашу увагу. Дж. Дрісколл базував свою модель на трьох запитаннях «Що?», заданих Террі Бортоном у 1970-х (Borton, T. (1970)): «Що? І що? Що тепер?»

Простота цієї моделі дає простий алгоритм викладачам щодо вивчення фактичного досвіду для вдосконалення власних професійних умінь викладання. Ця модель також є динамічною, оскільки пошук відповідей на вищезазначені питання одночасно призводить до певного прогресу та розвиває критичне мислення.

Наступна цікава модель «Цикл навчання на основі досвіду» включає в свою концепцію ідею розвитку розуміння людей через фактичний досвід. Його автор – Д. Колб (Kolb, D. (1984)).

Модель містить чотири ключові етапи: конкретний досвід, рефлексивне спостереження, абстрактна концептуалізація та активне експериментування. У порівнянні з двома вище проаналізованими моделями ця модель є більш досконалою. Третій етап стосується моменту, коли люди стикаються з чимось новим або несподіваним, намагаючись з'ясувати, чому це може статися. Це розуміння призводить до розвитку нових ідей в результаті цього нового досвіду.

Наступна модель «Рефлексивний цикл» є навіть більш складною. Він створений Г. Гіббом (Gibb G. (1998)). Вона містить шість етапів: опис, почуття, оцінка, аналіз, висновок та план дій.

